

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

תוכן עניינים

- א. אפשר לצמצם בידי שמים וכל שכן בידי אדם ... כתנאי נמצא מכוון בין שתי עיירות לא היו עורפין ר' אליעזר אומר שתיהן מביאות שתי עגלות ... בקרובה ולא קרובות קמיפלגי ... וחכמים אומרים יביאו עגלה אחת בשותפות ויתנו ... קסברי רבנן אי אפשר לצמצם ואפילו בידי אדם 2.....
- ב. הכהן נוטל כחושה ... משמנין שומן יהא ביניהן דאמר ליה לכהן אייתי ראייה דבכור הוא ושקיל 3.....
- ג. כל שחליפיו ביד כהן פטור מן המתנות 3.....
- ד. הכל מודים בספק מעשר שפטור מן המתנות 4.....
- ה. הכל מודים בשנים שהפקידו אצל רועה שמניח רועה ביניהם ומסתלק 4.....
- ו. ובאחד שהפקיד אצל בעל הבית שהמוציא מחבירו עליו הראיה 5.....
- ז. שתי רחיליו שלא ביכרו וילדו שני זכרים שניהם לכהן זכר ונקבה הזכר לכהן שני זכרים ונקבה אחד לו ואחד לכהן ... משמנין ביניהן והשני ירעה עד שיסתאב 5
- ח. וחייב במתנות רבי יוסי פומר 6.....
- ט. מת אחד מהן ... המוציא מחבירו עליו הראיה 6.....
- י. שתי נקבות וזכר או שני זכרים ושתי נקבות אין כאן לכהן כלום 6.....
- יא. אחת ביכרה ואחת לא ביכרה וילדה שני זכרים אחד לו ואחד לכהן ... משמנין ביניהן והשני ירעה עד שיסתאב ... כל שחליפיו ביד כהן פטור מן המתנות 7
- יב. מת אחד מהן ... המוציא מחבירו עליו הראיה זכר ונקבה אין כאן לכהן כלום 7

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

דף יח.

**א. אפשר לצמצם בידי שמים וכל שכן בידי אדם ... כתנאי
נמצא מכוון בין שתי עיירות לא היו עורפין ר' אליעזר
אומר שתיהן מביאות שתי עגלות ... בקרובה ולא קרובות
קמפלגני ... וחכמים אומרים יביאו עגלה אחת בשותפות
ויתנו ... קסברי רבנן אי אפשר לצמצם ואפילו בידי אדם**

כבר התבאר במסכת סוטה דף מה: שאם נמצא הנהרג¹ המוזכר בפרשת
עגלה ערופה מכוון בין שתי עיירות, ואנשי זו כאנשי זו בשוה, י"א שאי
אפשר לצמצם ואפילו בידי אדם², אם כן רק אחת קרובה ולפיכך יביאו
עגלה אחת בשותפות³, ויתנו ויאמרו אם זו היא הקרובה הרי היא שלהן ואלו
נתנו להם חלקם מתנה, ואם אלו הם הקרובים הרי היא שלהן ואלו נתנו להן
חלקם מתנה. ויש חולקים וסוברים שאפשר לצמצם והיה לנו לחייב שתיהם
אך דרשינן (דברים כא פסוק ג) וְהָיָה הָעִיר הַקְּרֹבָה וְלֹא הַקְּרֹבֹת וְאִין שְׁתֵּי
עִירִים מְבִיאוֹת⁴ ולפיכך אין עורפין כלל. ויש חולקים ואינם דורשים דרשה זו

¹ רמב"ם שם הלכה ד ח

² בפירושו של "אי אפשר לצמצם" נחלקו ראשונים: רש"י לעיל יז א ד"ה א"א; רמב"ם בכורות פ"ה ה"א
ובפיהמ"ש מפרשים שאין אפשרות במציאות שיתדו שני דברים כאחד ממש, ובודאי קדם אחד מהם לשני,
ויש מפרשים שאי אפשר לברר ולהבחין אם היו בזמן אחד בדיוק או שאחד מהם קדם, אבל במציאות יתכן
שהיו שוים בצמצום גמור.

³ כדעת חכמים בתראי בבכורות יח. וכ"ד הר"ש מינבילא בתוס' וכן מובא משמו בתוס' חולין כח: וסוכה טו:
ועירובין ה: וג' דעות בדבר לר"א אפשר לצמצם ושניהן מביאין ולחכמים קמא קרובה ולא קרובות ואין עורפין
כלל ולא נתברר דעתם בפי' אי אפשר לצמצם אך ע"כ ס"ל דאפשר דאל"ה מאי מיעוטא הא ודאי אחת מהם
קרובה אי אי אפשר, ולחכמים בתראי אי אפשר ולהכי כל חדא ספק ומביאין בשותפות. והתבאר כל זה
באריכות בספר נחל איתן לגר"ח קניבסקי זצ"ל סי' ז סעי' ג אות א

⁴ דס"ל להלכה אפשר לצמצם בידי אדם מנ"ח מצוה תקל, ודרשינן קרובה ולא קרובות וכיון שאפשר לצמצם
שתיהם קרובות.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

אלא הקרבה ואפילו קרובות⁵ ולפיכך מביאין שתי עגלות, וכן נראה עיקר, וכל אחת תערוף בברכה⁶.

ב. הכהן נוטל כחושה ... משמנין שומן יהא ביניהן דאמר ליה לכהן אייתי ראיה דבכור הוא ושקיל

עוד התבאר לעיל שם שרחל שלא⁷ בכרה וילדה שני זכרים ואין יודעים איזה יצא ראשון, וי"א אפילו יצאו שני ראשיהם כאחד, אי אפשר שלא קדם אחד מהם והוא הבכור אלא שאין אנו מכירין איזה יצא ראשון⁸, לפיכך הכהן ידו על התחתונה ונוטל הכחושה שבהם שאם ירצה השמן עליו להביא ראיה⁹, והוא ספק בכור אצל הכהן שלא להקריבו אלא לאוכלו במומו, והשני גם הוא ספק בכור אצל הבעל הבית ואוכלו במומו, ושניהן לא נגזזין ולא נעבדות¹⁰.

דף יח:

ג. כל שחליפיו ביד כהן פטור מן המתנות

כבר התבאר לעיל דף יח: שספק בכור¹¹ חייב במתנות מכל צד, שאם בכור הוא כולו לכהן¹² ואם אינו בכור מתנותיו לכהן, ואם נסתפק בשנים ולקח

⁵ דעת הרא"ש והתוס' שדחו הר"ש מינבילא והרשב"א והר"ן והמאירי פ"ק דעירובין ה: דס"ל אפשר לצמצם בידי אדם, ולאוי"ז פ"ק דעירובין טו בשמעתא דפרוץ כעומד אפילו בידי שמים אפשר לצמצם.

⁶ דקי"ל קרובה ואפילו קרובות ואפשר לצמצם אין כאן ספק וכל אחת יכולה לברך. נחל איתן שם יד

⁷ רמב"ם הלכות בכורות פרק ה הלכה א, שו"ע ונו"ב יו"ד שיח א

⁸ לשון השו"ע דקי"ל א"א לצמצם. ר"י קורקוס הלכות ביכורים פרק יב הלכה יט, כדעת רבינו הרמב"ם שאף בידי אדם א"א אפשר לצמצם שכתב בהלכות רוצח ושמירת הנפש פרק ט הלכה ח "לפי שאי אפשר לצמצם ואפילו בידי אדם". אולם להלן התבאר שנחלקו בזה הראשונים, ודעת רוב ראשונים שאפשר לצמצם בידי אדם, ולדעת האוי"ז אפשר לצמצם אפילו בידי שמים. ועיין ש"ך להלן שכא ט שכתב וילדה ב' זכרים. ואינו מכיר הבכור, משמע שיש אפשרות להכיר וע"כ דס"ל אפשר לצמצם.

⁹ לבוש וש"ך א

¹⁰ ש"ך א, וכשם שהתבאר לעיל דף ט. בפטר חמור עיין ש"ך שכא י

¹¹ רמב"ם הלכות ביכורים פרק ט הלכה ג

¹² כגון רחל שלא ביכרה וילדה זכר ונקבה ואין ידוע איזה קדם.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

הכהן האחד מספק הרי השני פטור מן המתנות, עשאוהו כמי שזכה בו הכהן ונתנו במומו לבעליו.

ולפיכך רחל שלא בכרה וילדה שני זכרים, פטור מהמתנות כיון שחליפיו ביד כהן¹³. וי"א שכל עוד לא נתן לכהן חייב במתנות¹⁴.

ד. הכל מודים בספק מעשר שפטור מן המתנות

ספק מעשר¹⁵, פטור מהמתנות, שהרי יש בו צד שאינו חייב כלל, שהמעשר לבעלים והמוציא מחבירו עליו הראיה.

ה. הכל מודים בשנים שהפקידו אצל רועה שמניח רועה ביניהם ומסתלק

כבר התבאר במסכת ב"מ דף לו: ששנים שהפקידו¹⁶ כל אחד בהמה אחת, ומתה אחת מהן ואינו יודע של מי מתה, חייב לשלם לכל אחד, ואפילו הפקידו יחד, אינו יכול לומר ראיתי שאינכם מקפידים ולכן גם אני לא הקפדתי לידע של מי מתה, משום שבבעלי חיים הרועים בעדר אינם יכולים להקפיד, ולכן הוא פושע במה שאינו יודע וצריך לשלם לשניהם¹⁷.

ואם הפקידו בעדר שלא בפניו, מניח דמי האחת בבית דין עד שיודה אחד לחבירו, או עד שיתרצו לחלק ביניהם.

¹³ ש"ך שיה ב וכן דעת הכ"מ והרדב"ז דרבנו פסק כר' יוסי שעשו את שאינו זוכה בזוכה

¹⁴ פמ"ג מ"ז סקכ"ב ודעתו דרבנו פסק כר"מ כדעת הרא"ש והמור והרמב"ן וכדפסק בפ"ז ממעשר ה"ו דלא אמרי' עשו שאין זוכה בזוכה ורק בנתן לו אמרי' כן, ובטור כתוב ויאכל במומו לבעלים וחייב במתנות כהונה והטעם דאומר הכהן ממה נפשך אם בכור הוא כולו שלי ואם לא הב לי מתנות וכן בכל הני דאמרינן יאכל במומו לבעלים דינא הכי. ט"ז שיה א

¹⁵ רמב"ם הלכות ביכורים פרק ט הלכה ג

¹⁶ שו"ע ונו"כ חו"מ ש ד

¹⁷ משמע דוקא כשמוענים ברי, וצריכים לישבע, כמ"ש בסמ"ע (שם ס"ק יד), אבל בטענת שמא אינו צריך לשלם, מיהו לצי"ש נראה שאפילו בשמא חייב, דהו"ל כאיני יודע אם פרעתיך.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

ולפיכך שנים שהפקידו¹⁸ אצל אחד שני זכרים, אחד בכור ואחד פשוט ומת אחד מהם ואינו יודע איזה, מניח הנשאר ביניהם שלומר בין הכהן, ובין מי שהפקיד הפשוט, והוא בין שניהם ודינו כספק בכור שכשיפול בו מום יחלקו¹⁹.

ו. ובאחד שהפקיד אצל בעל הבית שהמוציא מחבירו עליו הראיה

ואחד שהפקיד²⁰ בכור אצל חבירו, ולחבירו יש כבר פשוט, ומת אחד מהם ואין ידוע איזה מת, המוציא מחבירו עליו הראיה, שיכול לומר לכהן הבא להוציא ממנו שהבכור מת וזה הנשאר הוא הפשוט, וכיון שהנפקד מוחזק יחזיקנו²¹ ויאכלנו במומו.

ז. שתי רחיליו שלא ביכרו וילדו שני זכרים שניהם לכהן זכר ונקבה הזכר לכהן שני זכרים ונקבה אחד לו ואחד לכהן ... משמנין ביניהן והשני ירעה עד שיסתאב

¹⁸ שו"ע ונו"ב יו"ד שיו"א ועיין בית הלל והנה לא מצאתי דין זה מפורש בסוף פרק ב' דבכורות ולפי פירוש רש"י והתוספות [ד"ה שמניח] קאי דין זה דאמר רבא הכל מודים על שאר בהמות דעלמא, ולא אבהמות דספק בכור. גם בפרק המפקיד [בבא מציעא לו, ב] לא קאי אבהמות דספק בכור וכמו שפסק הטור בחו"מ בסוף סימן ש' [עמוד רפב - רפג] וכן פסק רב אלפס [שם כ, ב] והרא"ש בפרק המפקיד [שם פ"ג סימן ח - ט]. ואח"כ מצאתי בספר מעדני מלך [דברי חמודות פ"ב אות ט] שהרגיש בקושיא זו בבכורות ולפי פירוש הטור דבכאן אין חילוק בין רועה לשאינו רועה, רק כשהפקידו שנים אצלו אחד בכור ואחד פשוט ומת אחד מהם מניח ביניהם ומסתלק, אבל כשאחד הפקיד אצל חבירו בכור ולהנפקד יש לו מלה פשוט ונתערבו, ומת אחד מהם ואינו יודע איזה מהן, אזי המוציא מחבירו עליו הראיה ונאכל במומו, אבל בסוגיא דהמפקיד דמפרש דקאי דין אבהמות דעלמא, ודוקא שלא מדעתו דהיינו שלא בידיעתו כדמשני הגמרא, אבל מדעתו חייב לשלם לשניהם משום דהוי ליה למידק. ולפי זה דוקא רועה, אבל אם הפקיד אצל בעל הבית אינו חייב לשלם לכל אחד רק מניח ביניהם ומסתלק. ונראה דלדינא אלו ואלו דברי אלקים חיים כל חד כדאית ליה.

¹⁹ מ"ז שם א

²⁰ שו"ע ונו"ב שם ב

²¹ מ"ז שם ב ועיי"ש ביד שאול

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

שתי רחלות²² שלא בכרו וילדו שני זכרים שניהם לכהן. זכר ונקבה הזכר לכהן.

שני זכרים ונקבה אין לכהן אלא אחד, דאחד ממה נפשך בכור הוא, ואינו נוטל אלא הכחוש שבהם דעל השמן הו"ל המוציא מחבירו עליו הראייה, ומכל מקום הכחוש אצל הכהן ספק בכור ואסור בגיזה ועבודה ויאכלנו הכהן במומו²³, וגם השמן ספק בכור הוא אצל בעל הבית ואסור בגיזה ובעבודה ואינו נאכל אלא במומו.

ח. וחייב במתנות רבי יוסי פוטר

וכשילדו שני זכרים ונקבה שהכהן נוטל הכחוש הבעלים פטור ממתנות כיון שחליפיו ביד כהן²⁴.

ט. מת אחד מהן ... המוציא מחבירו עליו הראייה

אם מת אחד מהם²⁵, אין לכהן כלום, שזה החי ספק בכור הוא והמוציא מחבירו עליו הראייה. אולם החי חייב במתנות, כיון שלא באו חליפיו ליד הכהן²⁶.

י. שתי נקבות וזכר או שני זכרים ושתי נקבות אין כאן לכהן כלום

ילדו שתי²⁷ נקבות וזכר או שני זכרים ושתי נקבות, יכול להיות ששתי הנקבות נולדו ראשונה כל אחת אחת, אם כן הזכרים הם ספיקות בכורים

²² שו"ע ונו"כ שם שיח ב

²³ ש"ך ד

²⁴ ש"ך שם ג

²⁵ שו"ע ונו"כ שם

²⁶ וכן בכל מקום היבא שהוא ספק בכור מחמת שהיו ב' ולקח הכהן אחד מהן הנשאר פטור מהמתנות אבל היבא דהוי ספק בכור שלא בא חליפיו ליד כהן חייב בהמתנות. ש"ך ג

²⁷ שו"ע ונו"כ שם ג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL1l7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

ואין נאכלין אלא במומן ואין כאן לכהן כלום שהמוציא מחבירו עליו הראייה. אולם חייבים במתנות כיון שאין חליפיו ביד כהן כנוכר.

יא. אחת ביכרה ואחת לא ביכרה וילדה שני זכרים אחד לו ואחד לכהן ... משמנין ביניהן והשני ירעה עד שיסתאב ... כל שחליפיו ביד כהן פטור מן המתנות

אחת בכרה²⁸ ואחת לא בכרה וילדו שני זכרים אחד לו ואחד לכהן ממה נפשך, אבל כל אחד עומד בספק בכור ואינו נאכל אלא במומו והכהן נוטל הכחוש. ופטור ממתנות כיון שחליפיו ביד כהן.

יב. מת אחד מהן ... המוציא מחבירו עליו הראייה זכר ונקבה אין כאן לכהן כלום

מת אחד²⁹ מהם יכול לומר הבכור מת ואין כאן לכהן כלום שזה החי ספק והמוציא מחבירו עליו הראייה. וכן אם ילדו זכר ונקבה אין כאן לכהן כלום שזה הזכר ספק בכור הוא. וחייב במתנות כיון שאעין חליפיו ביד כהן.

²⁸ שו"ע ונו"כ שם ד

²⁹ שו"ע ונו"כ שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

